

Mən bu zamana siğməzəm

Zirvəyə doğru: İlyas - İlahi qüvvə, köməyə gələn

(əvvəli qəzetin ötən sayında)

Nəhayət 1970-ci ildə İlyas müəllimi prokurorluqda işə dəvət edirlər. Amerikalı filosof Levinin "Həyat sənə nə təklif edərsə qəbul et, son nəticədə razı qalacaqsan, çünki, həyat ədalətli" konsepsiyasının təsiri altında prokurorluqda işləməyə razılıq verir.

İki il Respublika prokurorunun köməkçisi vəzifəsində işlədikdən sonra 1972-ci ildə Azərbaycan KP MK-nin inzibati orqanlarla iş şöbəsində təlimatçı vəzifəsinə təyin olunur. İşə qəbul olunmamışdan əvvəl onu Mərkəzi Komitənin 1-ci katibi Heydər Əliyev qəbul edir və xeyli söhbət edirlər. İlyas müəllim deyirdi ki, mən qapıdan çıxanda Heydər Əliyevin şöbə müdiri: "Bizə belə kadrlar lazımdır", - dediyini eşitdim.

1978-ci ildə İ. İsmayılovu Respublika prokurorunun müavini vəzifəsinə təyin edirlər. O, həm də kadrlar şöbəsinin reisi hesab edilirdi. Respublika Prokurorluğunun kadrlar şöbəsi işgüzarlığı və sanbalına görə digərlərindən fərqlənirdi

Şöbə rəisinin müavini - uzun illər hərbi tribunaldakı hakim işlədikdən sonra təqaüdə çıxmış əqidəli hüquqşünas kimi tanınan, hamının böyük hörmətlə yanaşdığı qayğıkeş insan, Ədliyyə polkovniki Fərrux Gəray oğlu Vəkilov idi. Şöbənin böyük prokuroru prokurorluq orqanlarına gəlməmişdən komsomol və partiya orqanlarında həyat yolu keçmiş Fikrət Daşdəmirov, şöbənin prokurorları Azər Köçərli və Bəhruz Mahmudov gənc olmalarına baxmayaraq, nüfuzlu prokurorluq işçiləri hesab olunurdular. Təsədüfi deyil ki, Azər Köçərli Baş Prokurorun müavini vəzifəsinə qədər yüksəldi. Sonralar o, xidmətini SSRİ Baş prokurorluğu və Rusiya Federasiyası Baş prokurorluğunda davam etdirərək Azərbaycanımızı layiqincə təmsil etdi. Bəhruz Mahmudov bir neçə rayonda prokuror vəzifəsində işlədikdən sonra Baş prokurorluğun Kadrlar İdarəsinin reisi vəzifəsinə təyin edildi və uzun illər - təqaüdə çıxana qədər həmin vəzifədə çalışdı. Prezidentin sərəncamı ilə ona III dərəcəli Dövlət Ədliyyə Müşaviri rütbə dərəcəsi verildi.

İlyas müəllim Respublika Prokurorunun müavini vəzifəsində işləyərkən son söz sahibi olmasa da, kadrların seçilməsi, yerləşdirilməsi və qorunmasına xüsusi diqqət yetirirdi.

Keçən əsrin 80-ci illərinin əvvəllərində DQMV prokurorluğunda baş müstəntiq işləyən Əli Ömərov prinsipial mövqeyinə görə ermənilər cəzalandırmaq - Sov.İKP sıralarından çıxarmaq is-təyirdilər. Həmin dövrdə partiya sıralarından xaric olunma həm də prokurorluq orqanlarından qovulmaq demək idi. Hadisəni bilən İlyas müəllim Əli Ömərovun iş yerinin dəyişdirilməsi barədə məsələ qaldırır və onun Gəncə Şəhər Prokurorluğuna baş müstəntiq vəzifəsinə təyin olunmasına nail olur.

1983-cü ildə Əli Ömərov məhz İ.İsmayılovun dəstəyi ilə Gəncə Nəqliyyat prokuroru vəzifəsinə təyin edildi.

Əli Ömərov sonralar Respublika-nın Baş prokuroru olarkən İlyas müəllimin bu yaxşılığını kollegiya iclasında xüsusi qeyd etmişdi.

Başqa bir misal: Prokurorluğun adının çəkmək istəmədiyim yüksək vəzifəli şəxslərdən biri haqqında imzasız məlumat daxil olur. Həmin məlumatda göstərilirdi ki, "N" gənclik illərində talama cinayətinə görə məh-

kum olub və tərcümeyi-halında bu məsələni gizlədib. Məlumatın yoxlan-ması həmin vaxt Respublika prokuro-runun müavini işləyən İ.İsmayılova tapşırıılır. İlyas müəllim həmin şəxsi dəvət edib söhbət edir. "N" bərk həyəcanlanır və hər şeyi etiraf edir. Belə ki, atasız böyümüş "N" 18 yaşında çoban işləyərkən, hesabında 2 baş qoyun eskik gəlir. Kolxoz sədrinin tə-kidi ilə həqiqətən həmin şəxsi məh-kum (şerti) olunur. Sonradan o, hərbi xidmətə gedir, orada partiya sıraları-na daxil olur və hərbi xidməti başa vurduqdan sonra ADU-nun hüquq fakültəsinə daxil olub, sonda prokuror-luq orqanlarına təyinat alır və yaxşı işçi kimi fəaliyyətini davam etdirir. İlyas müəllim ona kö-mək edir və bu fakt işiq üzü görmür. Halbuki həmin dövrün qaydalarına görə "N" ağır partiya cəzası almaqla, orqandan xaric edilməli idi. Lakin o, ömrünün sonuna kimi prokurorluq orqanlarında xidmətini müvəffəqiyyətlə davam etdirdi.

...Hələ Respublika Prokurorunun müavini olarkən İlyas müəllimin yüksək ranqlı bədxahları əmələ gəlmişdi. 1984-cü ilin əvvəllərində İlyas müəllimin kurasiasında olan cəzaçəkmə müəsisələrində qanunların icra vəziyyəti SSRİ Baş Prokurorluğu tərəfindən yoxlanılır. Yoxlamanın nəticəsi SSRİ Baş Prokuroru Rekunkovun yanında müzakirə olunurdu. Qərəzli tərtib olunmuş arayışda bütün çatışmazlıqlar İlyas müəllimin adına yazılmış, ona şiddətli cəza verilməsi nəzərdə tutulmuşdu. İlyas müəllim faktlarla və məntiqin gücü ilə bu sahədə prokuro-run yeri və vəzifələri barədə danışır, arayışdakı qərəzli fikirləri alt-üst edir. SSRİ Baş Prokuroru Rekunkov deyir: "İlyas İsmayılovu cəzalandırmaq lazım deyil".

Bir neçə aydan sonra Voronej şəhərində SSRİ Baş Prokuroru Rekunkovun iştirakı ilə müttəfiq və muxtar respublika prokurorları müavinlərinin müşavirəsi keçirilirdi. Rekunkov müşavirədə çıxış edənlərin demək olar ki, hamısına iradını bildirir və kəskin formada tənqid edirdi. Çıxışçı-lar siyahısında olmasa da, Baş Prokuror İlyas müəllimi tribunaya dəvət edir. İlyas müəllimin çıxışından sonra ona heç bir irad tutulmur. Bu, onu göstərirdi ki, Rekunkov yüksək səviyyəli hüquqşünas kimi İlyas müəllimə böyük rəğbət bəsləyirdi.

Həmin ilin sonunda İlyas müəllim ehtiyatda olan respublika prokurorları-nın bir aylıq kursuna dəvət olunur. Kursda olarkən Rekunkov iki dəfə onu qəbul edir və nəhayət, 1985-ci ilin yanvar ayında İlyas İsmayılov Respublika Prokuroru vəzifəsinə təyin edilir.

Haşiyyə: A.M.Rekunkov 1988-ci ildə vəzifədən çıxandan bir müddət sonra İlyas müəllim SSRİ Baş Prokurorluğunda işləyən Azər Köçərli ilə onu yoluxmağa gədir. Söhbət əsnasında Rekunkovun ona olan xoş münasibətinin səbəbini soruşur. Rekunkov belə cavab verir: "1939-1940-cı illərdə Tiflisdə Topçular məktəbində oxuyarkən Allahverdiyev soyadlı azərbaycanlı dostum olub. Həmin vaxtdan mən azərbaycanlılara qarşı həmişə xüsusi rəğbət bəsləmişəm".

Qeyd etmək yerinə düşər ki, Qdlyanlar və İvanovların Respublika-

mıza gelişinin qarşısının alınmasında A.M.Rekunkovun Azərbaycana və şəxsən Respublika prokuroru İ.İsmayılova olan səmimi münasibətinin rolu çox olmuşdur (bu barədə geniş söhbət açacağam. Ə.M).

İlyas müəllimin Respublika prokuroru vəzifəsinə təyinatı bir çoxlarının ürəyincə deyildi. Belə ki, bu məsul və şərəfli vəzifəyə yeddi nəfərin namizədliyi var idi. Onların hamısı altmış yaş üstündə böyük həyat təcrübəsi olan insanlar idi. İlyas müəllimin üstünlüyü isə prokurorluqda iş təcrübəsi və savadlı olması idi. Bu təyinatla əlaqədar Azərbaycanın Əməkdar hüquqşünası, prokurorluq orqanlarında

rilmişdir. Müşahidələrim göstərdi ki, İ.İsmayılova xas olan vətənpərvərlik hissləri bu qanlı faciələrin təsiri altında vətən yanğısına çevrilmişdi və onu bu cinayətlərin günahkarlarına qarşı barışmaz və mübariz mövqə sahibi etmişdi".

Əslində, İlyas müəllimi böyük çətinliklər gözləyirdi. Söhbətlərinin birində etiraf etdi ki, ilk aylar təyinatına görə peşmançılıq keçirmiş. Bunun səbəbləri var idi. İlyas müəllim "hamı necə mən də elə" prinsipi ilə yaşayıb işləyə bilməzdi. Onun daxili dünyası və ağılı "hamının qanun qarşısında bərabərliyi"ni həyat normasına çevirmək idi.

Xitam etməmək əl-ayağı təmizliyin, ciddi cəza istəmək prinsipiallıq və partiya liliğın əlaməti hesab edildiyi, məhkəmələrin fəaliyyətinə həbs faizinə görə qiymət verildiyi bir vaxtda əlbəttə İlyas müəllimin hərəketləri qıcıq doğurmaya bilməzdi.

Qanunla heç bir yerli orqandan asılı olmasa da, partiya liliq deyilən bir məsələ prokurorluğun tam fəaliyyət göstərməsinə mane olurdu. Fikrimi konkret misallarla izah etmək istəyirəm:

Keçən əsrin 60-cı illərinin əvvəllərində üç nəfər gənc vətəndaş "Valyuta əməliyyatı haqqında qaydaları pozma" ilə məsuliyyətə cəlb edirlər. Həmin dövrdə bu əmələ görə 8 il qədər azadlıq-dan məhrum cəzası tətbiq olunurdu. Bu məsələ sovet rəhbərliyini narahat etdiyindən, iş üzrə istintaq aparıldığı vaxt - 1961-ci ilin may və iyul aylarında RSFSR Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddəsinin, o cümlədən, Azərbaycan SSR Cinayət Məcəlləsinin 81-ci maddəsinin sanksiyası artırılaraq əvvəlcə 15 il, daha sonra ölüm cəzası həddinə çatdırıldı. Məhkəmədə dövlət ittihamını müdafiə edən SSRİ Baş prokuroru R.A.Rudenko hər üç müttəhimə ölüm cəzası təyin edilməsini xahiş etdi. Məhkəmənin hökmü ilə hər üç müttəhim ölüm cəzası ilə cəzalandırıldı və hökm icra olundu.

Ədalət mühakiməsinin "qızıl qaydası" sayılan və iki min il əvvəl Qədim Roma dövlətində qanunvericiliklə öz təsbitini tapan "Ağırlaşdırıcı halda qanunun geriyyə qüvvəsi yoxdur" prinsipi kobud şəkildə pozulmuşdu.

Başqa bir misal: Sov.İKP MK və SSRİ Nazirlər Sovetinin hər hansı birgə qərarı, məsələn, "Möhətkirliyə qarşı mübarizə tədbirlərini daha da gücləndirmək haqqında" elan olunan kimi SƏDM (Sosialist Əmlakının Dağıdılması ilə Mübarizə İdarəsi) əməkdaşları üç-beş ayaqqabı, on-on beş dəstə göyörti satanların hərəketini protokollaşdırır, istintaq orqanı da məcbur qalıb cinayət işi başlamalı olurdu. Buradan o nəticə çıxır ki, hə-tə ən yüksək səlahiyyətlərə malik prokurorluq da sistemə qarşı çıxa bilmirdi.

"Toxunulmazlıq" mövqeyində olan yerli təşkilatların birində ümumi nəzarət qaydasında yoxlama aparılırdı. Yoxlama başlayandan bir gün sonra Respublikanın rəhbəri, MK-nın 1-ci katibi K.Bağırov telefonla İlyas müəllimlə yüksək səsle danışır. İlyas müəllim işdən çıxması barədə ərizə ilə K.Bağırovun yanına gedir və ona izah edir ki, prokurorla belə danışmaq olmaz. Tezliklə Kamran Bağirov kimin-kim olduğunu bilir, İlyas İsmayılov şəxsiyyətini dəyərləndirir, ona önəm verir və bu hissləri ömrünün sonuna qədər saxlayır.

(ardı var)